

«M'agradaria fer una pel·lícula amb Spielberg»

Joan Brossa treballa en un estudi monoplaça, envoltat de piles de diaris, revistes i catàlegs. Al terra, hi ha un pam de retalls diversos. Té una extensa obra publicada de teatre i poesia, poc representada i mal llegida. Renega de l'etiqueta d'avantguardista. És un poeta del seu temps.

Xavier Montanyà/Sergi Pàmies

—**És** sorprenent aquest estudi...
No ho tinc així per estètica. S'ha anat acumulant material i cada vegada es fa més difícil. De tota manera, hi ha un ordre, encara que no ho sembli. Aquestes piles de papers són, d'alguna manera, la meua hemeroteca, però a mida que passen els anys, ja no sé què hi ha. Saps que ho tens, però no saps on.

—*¿Què arxiva?*

—De tot. El que passa és que desconec la tècnica d'arxivar. Algú m'ho va explicar, però no m'he vist amb cor de fer-ho. Guardo coses perquè m'interessen o perquè em fan fàstic. Convé tenir-les, però s'haurien d'ordenar d'alguna manera.

—*¿I quin tipus de coses són les que li fan fàstic?*

—Home, no sé, aquelles notícies grotesques que es publicaven a l'època del franquisme, o ara. Són coses detonants que després expliques i ningú no es creu si no ensenyes la procedència. Jo acostumo a guardar-ho tot. Però, en el fons, sóc del parer que al qui té imaginació li sobra la memòria.

—*¿Ha llegit La conjura de los necios?*

—No.

—*És que hi surt un personatge que arxiva buidant els calaixos al terra...*

—Això sembla una mica de Kafka.

—*¿Treballa tot el dia?*

—Normalment sí, però a l'estiu, a la tarda, aquí fa massa calor i, sempre que puc, me'n vaig a la Filmoteca. ¡Eh! Quan no fan cap pel·lícula espanyola. La tinc aquí al costat mateix.

—*Vosté sempre ha estat un entusiasta del cine mut, ¿també li agrada el cine modern?*

—El cinema mut m'agrada molt perquè és el dels grans mestres, d'allà surt tot. El cinema és l'art del nostre temps, la gent hi va, sobretot els joves. S'hi interessen, però en general els falta documentació, perquè a vegades se sorprenen d'audàcies com les de Godard, per exemple, que ja havien estat fetes. És clar, si et falla la cultura, sembla que la història comença amb tu, i no és així. A l'època del cine mut, fer cinema era crear, no hi havia res establert, el llenguatge s'estava fent. Ara ja no.

—*¿Quines són les seves preferències del cine actual?*

—M'agraden els joves americans: Martin Scorsese, Steven Spielberg, Monte Hellman, Joe Dante; després Wim Wenders, Syberberg, aquesta gent jove té un domini del llenguatge extraordinari. Això és positiu. Critiquen Spielberg perquè fa còmics, però trobo que els porta a un punt interessant. Les seves pel·lícules van plenes de citacions; té una cultura fabulosa. Coppola també m'interessa molt, és un veritable monstre reconseguit. La setmana passada vaig veure una obra de Scorsese que no havia vist: *Toro salvaje*, amb Robert de Niro, un dels actors que m'agraden. No és com els tifes dels anys trenta, els Bogart, els Gable, els Cooper i tots aquests maniquís que sempre eren ells mateixos. Els d'ara són actors que s'adapten al personatge, i no a la inversa.

—*¿En què ha millorat l'interpretació dels actors de cine des d'aquella època fins ara?*

—Abans era una feina estereotipada, mancada de recursos, només de

DOMÈNEC UMBERT

«No llegeixo novel·la. Trobo que és un gènere d'altre temps.»

cara a la taquilla. Ara no, a *Toro salvaje*, per exemple, Robert de Niro es va engreixar molts quilos per poder donar el personatge. Això, aquelles mòmies planxades no ho feien. Els «astres» de Hollywood no eren actors. Suplien les deficiències de la humanitat. Les mecanògrafes s'enamoraven dels galans, les senyores anaven a veure els vestits, els homes s'enamoraven de les actrius... Alguna vegada he vist pel·lícules dels anys trenta i em semblen un producte desfasat. El fet terrible és que la cinematografia americana acaparava l'atenció de tot el món i anul·lava totes les altres.

Encara avui el bon cinema europeu afina molt. L'escola centreeuropea és sensacional. Però passa que quan la Filmoteca programa una pel·lícula d'aquestes no hi va ningú. Falta el *marketing*. En canvi, una pel·lícula d'un succedani d'aquestes que dèiem omple el local. M'estranya que els joves, que diuen que tornen de tot, que no volen deixar-se ensarronar per la societat de consum, hi caiguin de quatre poetes i els entusiasmi un Bogart, amb tot el que té de mediocre i reaccionari.

—*També deu haver influït aquesta moda intel·lectual de la novel·la negra i les seves adaptacions al cine...*

—No ho sé. Jo no llegeixo novel·la. Trobo que és un gènere d'un altre temps.

—*¿Per què?*

—La novel·la s'adequava a una època que la gent tenia temps per perdre i podia passar els dies llegint capítols i capítols. Jo no he vist mai una novel·la que no es pugui resumir en cinquanta pàgines, i generalment en tenen prop de mil. Penso que l'art del nostre temps ha de ser de síntesi: el teatre, la poesia.

—*Però la poesia no té gaire èxit per ser un gènere d'aquesta època...*

—Amb la poesia passa una mica com amb el cinema, que diuen que està en crisi. Poden estar en crisi els locals, però a casa seva la gent veu més pel·lícules que mai. Doncs a mi em sembla que el que està en crisi són els poetes, no la poesia. Els poetes queden desfasats. Avui, generalment, als llibres de poesia és on trobes menys poesia. Hi ha molt de res. Hi trobaràs la filigrana d'un senyor o d'un noieta que es mira el llombrícol.

—*Totes les arts han evolucionat excepte la poesia...*

—Els deixem amb les seves petites misèries. Actualment, crec que la poesia —i ho practico— ha de variar de codi. Mudar de suport. Sortir del llibre.

—*¿La poesia visual és aquest codi?*

—Jo faig poesia visual. La meva divisa és que hem de continuar la tradició i no pas repetir-la. Ara estic a punt d'iniciar una aventura que m'interessa molt. Sense dimitir de poeta, faré una sèrie de videoclips. Poemes visuals amb el suport del vídeo. No anunciaré res, eh, em proposo purament d'utilitzar el mitjà.

—*¿Però al mateix temps seguirà fent sonets?*

—Sí. No podria passar sense fer-ne. Deixaria de ser jo. Bé, ara escric sextines. M'interessa molt aquesta forma medieval, renovar-la, en la seva complexitat, una mica com allò que feien Stravinsky i Picasso, que agafaven un tema antic i el manipulaven. Ara, això sol, no. M'agrada aprofitar una sèrie de llenguatges visuals que la societat de consum et posa a l'abast. És un repte, perquè avui fer un sonet resulta fàcil.

L'interessant és plantejar-se problemes, investigar, carregar d'ètica uns mitjans que utilitza la societat només amb finalitats pràctiques. Últimament, he fet dues obres destinades a espais públics: un poema visual transitable, en un parc d'Horta, i un poema que es diu «Rellotge il·lusori» al vestíbul del teatre Poliorama.

—*Però el que vostè anomena poema transitable, una vegada realitzat i instal·lat, la gent s'ho mira com si fos una escultura més.*

—Em fa l'efecte que és un problema de l'escola. La gent que anava a veure Ibsen o Strindberg s'aixecava de la butaca i deia que allò no era teatre. Si has de fer cas d'això, malament. La poesia visual, si s'ensenyava a l'escola, crec que tindria molt èxit, perquè els nanos la porten dins. Quan estan cansats d'escriure converteixen una «o» en un sol o una «A» en unes comes. Els sistemes d'ensenyament són antics, es basen en quatre noms que es mastegen contínuament. Això no és culpa de la poesia visual, sinó del sistema pedagògic. De tota manera, ara hi ha professors que s'interessen per aquestes coses. Però encara en són pocs.

—*Als llibres d'escola ja surten poemes visuals seus...*

—Sí, sí. Això s'obté sense tenir tribuna, vull dir sense palanques, ni comodins, ni interessos. Avui, en el

L'ESTIU ACTIU '86

ACCIÓ CULTURAL DEL PAÍS VALENCIÀ

• COLONIES

Per a xiquets i xiquetes de 8 a 14 anys.

- 2a. quinzena de juliol Penyagolosa.
- 1a. quinzena d'agost Guardamar

Preu: 15.000 pessetes per als socis d'ACPV i 17.000 per als no socis.

• CIRIT

Trobades amb Ciència organitzades per la C.I.R.I.T. de la Generalitat de Catalunya amb la col·laboració d'A.C.P.V.

Del 30 de juny al 27 de juliol

Jornades de treball, per a estudiants de 3er. de BUP i 2on. curs de 2on. grau de FP, amb investigadors i professors universitaris. Conferències, col·loquis, visites, etc. Durada: una setmana. Preu: 6.000 pessetes, a part del desplaçament.

• UNIVERSITAT EUROPEA

Per a joves de 15 a 17 anys, del 16 al 26 d'agost. PRADA del Conflent.

Es tracta d'una proposta educativa innovadora en el camp de les experiències didàctiques: aprendre a conèixer el món físic i el món social, arribar a estimar els paisatges i la història dels nostres països.

PREU: 1000 ff.

• PRADA 86

Universitat Catalana d'Estiu.
PRADA del Conflent del 16 al 26 d'agost

Seccions d'animació · Monogràfiques
Generals · Tallers

PREU: 1500ff

FULL DE PREINSCRIPCIÓ

Nom: _____ Cognoms: _____

Edat _____

Adreça _____ Núm _____

Localitat: _____ Telèfon: _____

ACTIVITAT A LA QUE VOL ASSISTIR: _____

COLONIES: 1er. torn 2on. torn 3er. torn

UNIVERSITAT EUROPEA PRADA 86 CIRIT

Envieu aquest full ràpidament a: ACCIÓ CULTURAL DEL PAÍS VALENCIÀ

Carrer de Moratin, 15, porta 8a. - 46002 València

Més informació al telèfon 96/351 17 27

món de l'art, els compradors són la mare dels ous. Busquen un artista per especular, per fer inversions. Jo no he participat gaire en tot això i, malgrat la falta de tribuna, la gent coneix la meua obra. Crec que si hi hagués una crítica, galeries, editors, la poesia visual seria ben considerada. De vegades, m'han vingut a veure estrangers que, malgrat tot, saben que jo en faig. És una cosa que funciona. Ara, cal no oblidar que vivim en una societat mediocre, en què l'èxit d'alguns només demostra l'estupidesa dels molts. Tampoc no hem d'oblidar que la cultura oficial, per més moderna que es digui, encara exclou realitats culturals de les quals no se sap gairebé res. Si jo fos com de més lluny millor, d'Alaska o del Canadà, aleshores potser sí que descobririen la cortina més ràpidament. Jo sempre dic que aquí a Catalunya passa al revés de França: allà hi ha el *chauvinisme* i aquí, la badoqueria. Ens deixem enlluernar per les coses de fora i no veiem les nostres. Ara mateix, quan va actuar la Pina Bausch —que és molt bona—, tothom en va parlar moltíssim. Jo no vaig anar-hi per no empenyar-me. Als anys cinquanta vaig escriure una sèrie de guions per a teatre, aplegats sota el títol de «Normes de mascarada», afortunadament publicats, que són precursors del camí que ha seguit la Pina Bausch.

—¿I per què no es van arribar a representar?

—Estan per estrenar perquè a les meves obres ni les ballarines ballen, ni els actors enraonen. La idea consisteix en la renovació del ballet obrint-lo a l'expressió parateatral. Això és el que ha fet, amb una altra mentalitat, la Pina Bausch. Els catalans hauríem pogut ser els primers. Resulta una cosa bastant empenyadora que ara vagin a veure aquesta senyora i diguin: «¡Oh, que original, carai, que maco!». És ben trist que quan les coses noves es tenen a casa hagin de venir de fora. ¡Pobre Miró si no hagués pogut marxar! Li haurien fet la punyeta d'una manera integral.

—Però també hi ha una part d'initiativa i promoció que neix del mateix artista.

—Jo no em sé moure. Tots portem a dins un enemic i un amic: Jekyll i Hyde. El meu enemic és que no em sé promoure. Quan acabo una obra, la foto en una carpeta i en faig una altra. I això no resulta útil en aquesta societat nostra dirigida per pedants divinitzats i supercondecorats.

—¿Té moltes coses encara per publicar?

—Home, publico bastant.

—No, no, si té coses guardades.

—No tantes com abans. Com que els servidors del teatre català no han estat mai a l'altura dels temps, i ara segueixen en la tradició de no estar-ho, sempre he tingut més interès a publicar que no a estrenar.

—Dels intents que s'han fet d'especificar obres seves, ¿n'està satisfet?

—No. No he trobat la persona adequada. Es allò de prendre's un plat de sopa amb forquilla. Jo necessito una cullera i s'entesten a donar-te una forquilla. Aleshores, et converteixen

més vestits que porti, no té res a fer...

—Sembla que aquí només es pugui recuperar textos antics i fer grans muntatges.

—Sí, es clar. Conservadorisme i falta d'imaginació. L'interès pel passat és un rebuig que intenta eliminar els avanços. La gent de teatre és molt conservadora. Tens l'exemple del Teatre Lliure, que, com deia l'amic Xavier Fàbregas, és un teatre de reestrenes. En diuen «Can Perruques». No se la jugen mai. Asseguren que no hi ha autors catalans. Per això jo no hi vaig. ¿Què hi faria allà un fantasma? Si jo fos americà o japonès, segurament també em representarien.

aquesta legió no hi hagi algú aprofitable. Falta un director amb ofici. ¿Què va passar quan Bunuel va agafar aquell actor que li deien el Galteres? ¿Com se deia?...

—¿Fernando Rey?

—Sí, jaquest! Era d'allò més mediocre. Però Bunuel l'ha afinat. Mentre treballava amb Rafael Gil o Juan de Orduña no ho haurien dit. Joestic segur que hi ha gent. Ho ha demostrat Flotats amb el *Cyrano*, agafant quatre nens i sabent-ne treure partit. Per cert, que això no ha estat ben rebut per la gent de teatre.

—En canvi, s'ha representat durant un any i ho han vist milers de persones.

—Sí, i, ben mirat, és una mica lamentable. I força il·lustratiu. Si una companyia castellana anés a París i el *Tenorio* s'aguantés durant un any, voldria dir molt poc a favor del públic francès... Jo vaig veure el *Cyrano* i vaig entendre'n el text. ¡Un èxit! Generalment no passa així. Els actors catalans no saben enraonar.

—¿No seria més interessant portar les seves obres al cine i oblidar-se del teatre?

—El cinema és un art amb moltes possibilitats, frenades per la indústria. M'agradaria fer una pel·lícula amb Spielberg o Monte Hellman, però això és molt difícil. I amb els elements que hi ha per aquí, vaig tenir una experiència i ja en tinc prou.

—¿Quin tipus de pel·lícula faria?

—No ho sé. M'hauria de sorprendre a mi mateix. Les coses bones sorprenden l'autor mateix. M'interessaria treballar amb algú que dominés el llenguatge. Aquí es fa un cinema d'orella, coix, ple de faltes d'ortografia. Una vegada vaig veure una pel·lícula d'un senyor que es diu Ribas, amb He mut Berger, i la vaig trobar lamentable. Després he vist aquest actor amb Visconti i Losey, i era sensacional. En mans d'en Ribas, era un desastre d'amanerament, semblava la Núria Espert. Una cosa horrida. Una mica més dolent, i ja hauria estat genial. Una mica més tronat, ja hauria donat la volta al ridícul. □

«Ara faré una sèrie de videoclips.»

l'obra en un menjar sòlid per poder utilitzar la forquilla. I el meu teatre és líquid. La cosa sempre ha anat per aquí. I això és fotut, perquè una obra innovadora ha de servir-se ben al punt. No he estat gaire afortunat.

—Amb la nova política teatral del Centre Dramàtic, ¿no li han ofert millors condicions de muntatge?

—Es va fer *La pregunta perduda*. Prefereixo no parlar-ne.

—Però l'escenografia era d'en Mestres Cabanes.

—Sí, sí, però no era això. Es com un senyor geperut que es posa un vestit molt maco. Si l'han parit tort, per

Aquest tema, ja l'hem tocat abans. Però, per desgràcia, no puc canviar. Tampoc l'art no és fet per canviar la societat. Sense garrotades, no es mou res. Jo sempre dic que la cultura és una força d'ocupació, però no una força de xoc. La societat ho absorbeix tot. I allò que no ho engoleix ho silencia. I si t'absorbeixen, naturalment, et tallen les ungles. L'única solució és treballar, i fer una obra coherent. Jo sóc una alternativa a l'art oficial.

—¿Vol dir que el problema real del teatre català no és que no hi ha directors?

—En efecte. Hi ha molta gent que fa teatre, i és impossible que en tota